

12. За крок до томосу: як будуватимуть Українську єдину помісну церкву. Від 09.10.2018. URL: https://24tv.ua/za_krok_do_tomosu_yak_buduvatimut_ukrayinsku_yedinu_pomisnu_tserkvu_n1044744.
13. Життя після томосу. Від 11.10.2018. URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/podrobyci/zhyttya-pislya-tomosu>.

Блащак А.
*студентка I курсу юридичного факультету
Тернопільського національного економічного університету
Науковий керівник: д.і.н, професор кафедри теорії
та історії держави і права ТНЕУ Грубінко А.В.*

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Кількість іноземних студентів в Україні постійно зростає. Станом на 1 січня 2018 року ця цифра складала 66 тис. 310 іноземних студентів. Упродовж двох минулих років кількість українських вишів, де навчаються іноземні студенти, зросла з 185 до 240 ВНЗ [1].

Що ж приваблює іноземних студентів в отриманні вищої освіти в Україні? По-перше, це відносно недорого, в порівнянні з одержанням вищої освіти в інших країнах. По-друге, в Україні якісна академічна школа і рівень отриманих знань. По-третє, це впевненість в тому, що ти точно отримаєш диплом, адже в Західній Європі процедура набагато складніша і там диплом одержує далеко не кожен студент. По-четверте, це прекрасна можливість переїхати жити в більш розвинену державу, а це цікавить студентів з нерозвинених країн.

Приблизно 30% іноземних студентів в Україні – це громадяни пострадянських держав. Багато років поспіль Азербайджан посідав перше місце за кількістю громадян, які обрали Україну для здобуття вищої освіти, але у 2017 році лідерство за кількістю громадян перейшло до Індії.

У першу десятку за кількістю іноземних студентів в Україні входять Індія (майже 11 тис. студентів з цієї країни), Азербайджан (7,5 тис.), Марокко (5,8 тис.), Туркменістан (4,5 тис.), Нігерія (3,5 тис.), а також Грузія, Йорданія, Єгипет, Туреччина та Узбекистан.

Щодо найпопулярніших спеціальностей серед іноземних студентів, то 45% їде здобувати вищу освіту за медичними спеціальностями, йдеться про лікувальну справу, стоматологію, медицину та фармацію. Популярними також є менеджмент, право, економіка і будівництво.

Найпопулярнішими за кількістю іноземних студентів є Харківський національний медичний університет (5,5 тис. іноземних студентів) та Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна (4,3 тис.), а також Одеський національний медичний університет, Запорізький державний медичний університет та Національний медичний університет імені Богомольця.

Найбільше іноземних студентів навчається у Харкові – майже 20 тис., у Києві – 14 тис. та Одесі – 7,5 тис.

В Україні іноземці здобувають освіту трьома мовами – українською, англійською та російською. На кожную мову припадає третина студентів, які здобувають вищу освіту в країні [1].

На міжнародному рівні права іноземних студентів закріплені в Конвенції про захист прав людини і основних свобод; Міжнародній конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації; Загальній декларації прав людини; Декларації про права людини стосовно осіб, які не є громадянами країни, в якій вони проживають; Декларації про права осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин та ін.

Перераховані конвенції і декларації як закріплюють загальні права людини на свободу, особисту недоторканність, рівність перед законом, так і забороняють дискримінацію, в тому числі за расовою, національною, етнічною ознаками.

Правовий статус іноземних студентів в Україні регулюється ЗУ "Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства". Цей Закон визначає правовий статус іноземців та осіб без громадянства, які перебувають в Україні, та встановлює порядок їх в'їзду в Україну та виїзду з України и: «Іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, користуються тими самими правами і свободами, а також несуть ті ж обов'язки, як і громадяни України, - за винятками, встановленими Конституцією, законами чи міжнародними договорами України». Зокрема, іноземні громадяни не мають права обирати і бути обраними, займати посади державних службовців, в тому числі військові, бути адвокатом, аудитором, нотаріусом та ін.

Так само, як і громадяни України, іноземці та особи без громадянства мають право на охорону здоров'я, право на освіту, право на житло, право на трудову діяльність, право на відпочинок, право на користування досягненнями культури, право на участь в об'єднаннях громадян, право на свободу совісті та інші права. Проте іноземні студенти не можуть одночасно навчатися й працювати [2, с.7].

На жаль, насправді далеко не всіма правами можуть вільно користуватися іноземці, а міжнародні договори і закони України не захищають іноземних студентів від неприємностей, які доволі часто трапляються. Перш за все, вони часто витрачають набагато більше коштів на проживання та пересування, оскільки продавці та водії створюють "особливі" тарифи для іноземців.

Внаслідок незнання мови таким студентам важче звернутися по допомогу, якщо їхні права порушені. Нерідко студентам обіцяють навчання англійською мовою, але потім виявляється, що дана програма відбувається лише українською чи російською мовами. А керівники департаментів з питань міжнародних студентів не завжди володіють англійською, тому допомогти студентам не можуть. У результаті студенти підписують контракт українською мовою, навіть не знаючи напевне, що в ньому написано. Якщо ж у студента трапляється конфлікт із університетом, в такому випадку майже неможливо відстояти свої права, а організацій, які зможуть надати якісну допомогу в Україні немає [3].

Водночас тим студентам, які не мають проблем із навчанням, також варто бути насторожі. Адже вже один лише інший колір шкіри студента може стати причиною для агресії по відношенню до нього. Випадки дискримінації трапляються в різних областях України. Згідно з даними проекту «Ініціатива Різноманіття», більшістю жертв расистських нападів у 2007-2011 роках виявилися саме іноземні студенти. Із заявами про напад постраждали частіше

звертаються до університету, а не поліції. Але навчальні інституції не завжди хочуть розголошувати таку інформацію [3]. Тому особливо слід звернути увагу на обов'язки адміністрації вищих навчальних закладів дотримуватись законодавства України щодо правового статусу іноземців та осіб без громадянства та реального виконання зобов'язань приймаючої сторони. Зокрема, це і стосується обов'язку своєчасно повідомляти про відрахування студентів з навчання, про відсутність останніх за місцем проживання [4, с. 69].

Проте іноді іноземці страждають і від поліції. Наприклад, виявлені випадки незаконного затримання, вимагання грошей, постійні перевірки документів, які студенти не повинні завжди мати при собі, погрози, обшуки. Щоб уникнути проблем з поліцією іноземним студентам варто завжди мати при собі 3 документи: дозвіл на тимчасове проживання, паспорт і студентський квиток [2, с. 7].

Через незнання своїх прав і законів України іноземні студенти часто потрапляють в конфліктні ситуації. Відповідальність студентів за порушення закону чи правил перебування в Україні поділяється на загальну та спеціальну.

Загальна відповідальність полягає в тому, що іноземці, які вчинили злочин, адміністративне правопорушення, несуть відповідальність на загальних підставах, як і громадяни України.

До спеціальних видів відповідальності належать:

- відповідальність за порушення порядку перебування в Україні, транзитного проїзду через її територію;
- скорочення строку тимчасового перебування в Україні та заборона в'їзду в Україну;
- примусове повернення та видворення за межі України.

Іноземцю та особі без громадянства, які порушують законодавство України, якщо ці порушення не передбачають адміністративної або кримінальної відповідальності, може бути скорочено визначений їм строк перебування в Україні. Під термінами “примусове повернення” та “примусове видворення” слід розуміти систему адміністративно-правових заходів, спрямованих на примушування іноземців та осіб без громадянства покинути територію України всупереч їхній волі та бажанню [4, с.68].

Відповідно до закону “Іноземці та особи без громадянства, які прибули в Україну з метою навчання та отримали посвідку на тимчасове проживання, вважаються такими, які на законних підставах перебувають на території України на період навчання” [6].

Для оформлення посвідки на тимчасове проживання іноземець повинен подати документи до територіального органу ДМС України. Посвідка на тимчасове проживання іноземним студентам видається на період навчання, який зазначається в документі, що підтверджує факт навчання в Україні [4, с.62]. Також іноземний студент для навчання в українському університеті повинен обов'язково оформити студентську візу.

Однією з вимог при вступі іноземців до українських вищих навчальних закладів також є проходження процедури визнання документа про освіту, отриманого в іншій країні, на підставі якого здійснюється вступ. У результаті процедури визнання власник іноземних документів про освіту отримує свідоцтво, яким підтверджується право власника документів, виданих

навчальним закладом іншої держави, на продовження освіти або працевлаштування за фахом у вищому навчальному закладі України або в установах на всій території України [5, с. 71].

Іноземні студенти, які порушили вимоги законодавства щодо реєстрації місця проживання, несуть відповідальність згідно із законом, зокрема, недодержання іноземцями та особами без громадянства встановленого порядку пересування і зміни місця проживання, тягне за собою накладення штрафу від тридцяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [4, с. 67].

Таким чином, іноземні студенти, для того, щоб законно перебувати на території України та навчатися у ВНЗ повинні оформити посвідку, студентську візу та пройти процедуру визнання документа про освіту. Відповідно до Конституції, іноземці, які законно перебувають на території України, офіційно мають всі права та обов'язки, що і громадяни, лише за невеликим виключенням. Проте фактично вони можуть використовувати свої права не в повному обсязі, часто ми можемо спостерігати порушення їхніх прав. На даний момент варто приділити більшу увагу іноземним студентам. Потрібно створити спеціальні центри допомоги, де іноземці змогли б отримати потрібну для них інформацію та ознайомитися з законами України, правилами поведінки у різних ситуаціях, наприклад, під час конфлікту чи розмови з поліцією. Також студенти повинні обов'язково розуміти, як їм діяти, коли трапляється порушення їхніх прав, куди звертатися і що вимагати. Зараз це питання є надзвичайно актуальним, оскільки кожного року кількість іноземних студентів, які прагнуть здобути освіту в Україні зростає, а це неабиякий вклад у державний бюджет.

Список висористаних джерел

1. Журнал "Корреспондент". URL: <https://blogs.korrespondent.net/blog/kyiv/3978882/>
2. Права иностранных студентов при взаимодействии с органами внутренних дел Украины Колоколова М.А., Щербань С.В. Х.: ХИСИ, 2013. 37 с.
3. Катерина Каплюк "Іноземні студенти в Україні: солодкі обіцянки та гіркі проблеми". URL: http://osvita.ua/vnz/high_school/27968/
4. Актуальні питання організації навчання іноземних студентів в Україні : IV Міжнародна науково-методична конференція, 2–4 травня 2018 р. Тернопіль: Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, 2018. 155 с.
5. Актуальні питання організації навчання іноземних студентів в Україні : III Міжнародна науково-методична конференція, 18-20 травня 2016 р. Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2016. 244 с.
6. Закон України "Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства". Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2012. №19-20. ст. 179.